

توسعه

نقش مراکز رشد در

گفتگو با دکتر حسین عرب علی بیک
معاون مرکز رشد لوازم و تجهیزات پزشکی

سازي بوده و در چند رشته نيز از افرادی که در خارج از مرکز آموزش دیده بودند، استفاده شد.

مرکز تا چه حد از طرح ها حمايت مالي می کند؟

حمایتهای مالی مرکز بسیار محدود است زیرا بودجه مراکز رشد بسیار متغیرند و ما در طی این سالها نوسان ۳۰ برابری در بودجه داشتیم و این نوسان، برنامه ریزی بلند مدت را برای ما مشکل می کند و از طرفی نمی توانیم تعهد مالی به فناورها بدهیم زیرا از میزان بودجه مطمئن نیستیم. به همین دلیل کمک های مالی ما به فناورها فقط بخش کوچکی از هزینه ها را پوشش میدهد و با هزینه های جاری که مرکز از آنها دریافت می کند چیزی از کمک های مالی نمی ماند.

به نظر شما امکانات این مرکز برای فناورها کافی است؟

اگر از دید یکی از مدیران این مرکز صحبت کنم، امکانات کافی است. اما از دید یک فناور امکانات موجود جوابگوی نیاز آنها نیست. در واقع تامین مالی از وظایف مراکز رشد نیست و مهمترین وظیفه مرکز رشد هدایت فناورها برای بهتر انجام دادن فرایندهای تجاری سازی است.

هدف از ارائه منابع مالی این مرکز به فناورها استفاده از وام برای توسعه کسب و کارهای کوچک و یا بحث های کارآفرینی است یا حتی در مورد مشارکت هایی که به تازگی بخش دولتی در تولید داشته و سازمان گسترش بوسیله یکی از شرکت های وابسته به آن سازمان، بر روی طرح های فناورها سرمایه گذاری می کند تا به تولید انبوه برسانند. همچنین فناورهایی هم داشتیم که از بخش

عمده فعالیتهای مرکز طی ۴ سال گذشته چه بوده است؟

فعالیت این مرکز جذب فناور در دو مقطع پیش رشد و رشد بوده است و چند فناور نیز به صورت چند مستاجر جذب شدند. حدود ۲۸ شرکت در این مدت شکل گرفته که برخی از افراد موفق و برخی ناموفق از این مرکز بیرون رفتند که بیشتر این افراد نیز در مقطع پیش رشد و رشد بودند و عده کمی به صورت چند مستاجر در این مرکز حضور داشتند.

در راستای خدماتی که باید مرکز رشد برای فناورها فراهم کند یک سری کلاسهای آموزشی مشاوره برگزار کردیم و کمکهای مالی محدودی نیز برای برخی از طرحها در نظر گرفتیم.

از زمانی که یک طرح وارد مرکز می شود چه مراحل را طی می نماید؟

در فرمهای اولیه اطلاعاتی در مورد ایده و افراد صاحب ایده و برنامه کاریشان دریافت می کنیم. پس از آن دو یا سه مشاور جلساتی را با صاحبان ایده برگزار می کنند و اگر با مشکلی روبه رو نشوند در شورای مرکز رشد در خصوص استقرار شرکت به عنوان یک هسته فناور صحبت می شود. پس از استقرار قراردادی مبنی بر استقرار و دریافت سرویسهای آموزشی مرکز منعقد می شود.

چه آموزشیهایی برای افراد در نظر گرفته اید؟

آموزشهای مرکز در خصوص مالیاتها و استاندارد

بنظر می رسد که توسعه موفق شرکتهای کوچک و متوسط فناور عمدتاً در گرو ایجاد زیرساختهای لازم برای کاهش خطر پذیری در دوران آغاز فعالیت آنها است. از اینرو، سیاستگذاران و برنامه ریزان کشور، بر اساس تجارب بین المللی، راهکار مراکز رشد (انکوباتور) فناوری را برای حمایت از شرکتهای نوپا برگزیدند. امروزه در اغلب دانشگاه ها و مراکز علمی این مراکز ایجاد شده اند که ضمن ارائه آموزش های لازم به فناوران، دغدغه مالی آنها را برای تامین مکان شرکت برطرف می نمایند. این بار گفتگویمان را با دکتر حسین عرب علی بیک معاون مرکز رشد لوازم و تجهیزات پزشکی پیرامون این مرکز انجام دادیم.

خصوصی منابع مالی را تهیه کردند بنابراین ما تنوع همه نوع کمک مالی را در این مرکز داشتیم.

مرکز از چه منابعی تامین مالی می‌شود؟

متولی رسمی همان اداره کل در وزارت علوم است و بودجه‌ها از آن طریق تامین می‌شود اما گاهی به دلیل اینکه ما وابسته به دانشگاه علوم پزشکی هستیم، بودجه را از وزارت بهداشت دریافت می‌کنیم. بنابراین ما نهادی بین دو وزارتخانه هستیم. که گاهی از وزارت بهداشت و گاهی از سازمان مدیریت و وزارت علوم بودجه‌ای را دریافت می‌نماییم. و هنوز روال واحدی وجود ندارد. البته این بودجه به تناوب به ما داده شده و هیچ‌گاه مقدار این بودجه مشخص نیست.

از دیدگاه شما مهمترین مشکلات و موانع بر سر راه فناوریها چیست؟

مدت زمان تامین منابع مالی و همچنین مدت زمان تاییدیه سیستم کنترلی تجهیزات پزشکی از سوی وزارت بهداشت، وزارت صنایع و موسسه استاندارد از مشکلات فناورهاست. این تعلل‌ها سبب فرصت‌سوزی برای فناوران می‌شود زیرا تجاری سازی وابسته به فرصت هاست. و امکان دارد پس از طی مراحل ایجاد یک محصول بازار امکان پذیرش آن را نداشته باشد. و به همین دلیل برای فناوری که قصد تجاری سازی ایده خود را داشته باشد، شرایط مساعدی وجود ندارد. پس از اینکه فناور قدم‌های اول تولید را برداشت باید به دنبال راه‌اندازی خط تولید و کارخانه برود.

متأسفانه در امر تولید قوانینی که برای تجاری سازی سایر محصولات وجود دارد برای تولید وسایل پزشکی نیز باید رعایت شود در صورتی که شرایط متفاوت است و همه محصولات نیازی به طی این مراحل ندارند. اما استانداردها را براساس خط تولید تعیین نمودند یعنی برای دریافت مجوز باید خط تولید راه‌اندازی شود. و برای گرفتن مجوز محصولات پزشکی از وزارت بهداشت، ابتدا باید موافقت اصولی را از وزارت صنایع دریافت نمود.

به عنوان مثال برای تولید سرنگ یکبار مصرف به این دلیل که دانش و تکنولوژی آن از قبل وجود داشته فقط با ارائه طرح توجیهی کار می‌توان اقدام به راه‌اندازی خط تولید و کارخانه نمود. اما برای یک محصول جدید نمی‌توان از همان ابتدا تولید انبوه را آغاز کرد زیرا هنوز در بازار شناخته شده نیست.

به عبارتی زمانی که محصول جدیدی تولید می‌شود، باید متناسب با بازار جدید رشد کند اما وزارت صنایع به دلیل نداشتن موافقت اصولی و خط تولید مجوز نمی‌دهد و بالطبع آن وزارت بهداشت نیز از دادن مجوز خودداری می‌کند. به عبارتی فناوری که قصد دارد تا آرام آرام محصول خود را وارد بازار کند گفته می‌شود تا یک قدم بزرگ برای تولید انبوه کالای خود آن هم در ۱۲۰ کیلومتری تهران و یا هر استان دیگری بردارد. و پس از طی این مراحل ممکن است محصول پس از وارد شدن به بازار شکست بخورد. به همین دلیل همواره یک خلاء در حلقه‌های خلق یک ایده تا تجاری سازی آن می‌بینیم.

نکته بعدی اینکه عموماً فناورها می‌خواهند تا به تنهایی کار کنند در صورتیکه با تشکیل تیم و با تأسیس شرکت، ماهیت حقوقی پیدا می‌کنند اینجاست که نقش مراکز رشد در آموزش فناوران اهمیت پیدا می‌کند. از طرفی شرکتی که در حال تولید یک محصول برای شناساندن به بازار است، مضمول مالیات می‌شود. ما هنوز قانونی که شرکت‌های عضو مراکز رشد را معاف از مالیات باشند، نداریم. اما در مورد پارک‌های فناوری این معافیت وجود دارد.

نکته بعد رعایت فاصله ۱۲۰ کیلومتری کارخانه با استان است. که این قانون برای صنایع آلوده کننده محیط زیست وضع شده اما مسئله اینست که بسیاری از محصولات که در این مراکز تولید می‌شوند، آلوده کننده محیط زیست نیستند یک محصول الکترونیکی بیشتر قسمت‌های آن در خارج از شرکت تولید می‌شود و نصب بقیه سیستم بر روی هم نیز هیچ‌گونه آلودگی محیطی و صوتی ندارد. اما متأسفانه این مسائل در تدوین قانون در نظر گرفته نشده و با یک بازبینی در این قانون، نوآوران می‌توانند خیلی راحت تر به کار تولید بپردازند.

شما برای تجاری سازی ایده فناورها چه کارهایی را انجام دادید؟

به طور مستقیم وارد تجاری سازی محصولات شرکتها نمی‌شویم. زیرا وظیفه مرکز رشد کنترل، نظارت و هدایت این فرایند است.

بازاریابی، تبلیغات و گرفتن مجوز بر عهده خود فناورهاست اما هدایت جهت طی نمودن این مراحل و مشاوره آنها بر عهده ما است. و نهایت کار مرکز رشد این بوده که غرفه‌ای را در نمایشگاه‌ها برای آنها اجاره نموده تا محصولاتشان را به مجموعه‌ها و شرکتها معرفی کنند.

هنر مراکز رشد این است که فرایند انتقال یک فارغ التحصیل یا نوآور را به بازار به صورت روان و ملایمی هدایت کند تا فناورها در ابتدای راه دچار سرخوردگی، شکست و یا ترس از حرکت نشوند

آقای دکتر به نظر شما ایران از لحاظ تکنولوژی تجهیزات پزشکی در چه جایگاهی قرار دارد؟

ما از سطح جهانی، فاصله زیادی داریم، اما رشد ما در این چندسال بسیار چشمگیر بوده و به تعداد شرکت‌های تولیدکننده افزوده شده است. بخش بزرگی از تجهیزات در دنیا مربوط به تجهیزات پزشکی است و در تمام دنیا با شتاب صنایع دیگر در حال رشد است.

آیا محصولی از این مرکز به مرحله صادرات رسیده است؟

دو محصول برای صادرات آماده شده اما فقط در حد نمونه و توافقات اولیه است و هنوز به شکل تجاری در کشورهای دیگر به فروش نرسیده است.

تا به حال اقدامی برای ایجاد ارتباط با مراکز رشد در نقاط دیگر جهان نموده‌اید؟

خیر، زیرا هنوز در برنامه‌ریزی استراتژیک و کوتاه مدت خلا «خیلی جدی داریم از دیدگاه من هنوز آنقدر اشکالات که خودمان قادر به رفع آن هستیم وجود دارد که نیازی به یک نهاد خارجی احساس نمی‌شود. با توجه به سابقه چندین ساله کشورهای دیگر در مرکز رشد و عمر کوتاه این مراکز در کشورما اشکالات آن قدر زیاد است که ما را به خود مشغول می‌کند.

پروژه‌های آینده برای توسعه مرکز چیست؟

برای توسعه این مرکز نیاز به منابع مالی هست. و ما هنوز اطلاعی از بودجه دریافتی نداریم. بنابراین اجرای برنامه‌های تدوین شده توسط مرکز، خیلی قابل پیش‌بینی نیست. اما افزایش زیربنا و منابع مالی بیشتر به منظور کمک‌های اولیه به فناور در دستور کار مرکز قرار دارد.

چقدر این مرکز برای رفع این موانع تلاش نموده است؟

تا حدودی برخی از موارد را به مسئولین منتقل کردیم اما مسائلی وجود دارد که احتیاج به تصویب قوانین در مجلس دارد. و بعضی در حد هیات دولت و درصد کمی مربوط به وزارتخانه‌هاست. در تجهیزات پزشکی دو نوع متولی استانداردسازی داریم وزارت بهداشت و سازمان استاندارد که این هم از مشکلات دیگر ما در مرکز رشد است.

رشد و توسعه مراکز رشد چه نقشی را در توسعه صنعتی دارد؟

شاید تنها راهی که در اکثر کشورهای توسعه یافته تجربه شد و اساس پیشرفت آنان قرار گرفت توسعه مراکز رشد بوده است. حتی برخی از مراکز رشد در آنجا تجاری سازی محصولات را نیز بر عهده گرفتند.

در کشورهای پیشرفته صنعتی مراکز رشد نقش سنگین، درخشان و روشنی را دارند و کنار زده نشدند. از طرفی در این کشورها، توسعه فناوری و توسعه محصولات تجاری نوآورانه به بخش خصوصی واگذار نشده و دولتها در این میان نقش دارند. هر چند که مراکز رشدی که به وسیله بخش خصوصی اداره می‌شوند نیز وجود دارد اما دولتها نیز فضا را خالی نکرده و بخش زیادی تحت اداره دولت است.

بنابراین ما هم اگر بخواهیم از راه توسعه صنعتی و توسعه صنعت خارجی به ثبات اقتصادی و پیشرفت برسیم، به نظر می‌آید که راهی جز حمایت از افراد خلاق و مبتکر نداریم تا افکار آنها به مرحله اجرا و بازده اقتصادی برسد. غیر از منابع زیرزمینی و رو زمینی باید به منابع انسانی از نوع فناور و خلاق آنها هم اهمیت بیشتری بدهیم.

هنر مراکز رشد این است که فرایند انتقال یک فارغ التحصیل یا نوآور را به بازار به صورت روان و ملایمی هدایت کند تا فناورها در ابتدای راه دچار سرخوردگی، شکست و یا ترس از حرکت نشوند.